

Дзвін, знятий з Володимирського собору в Києві, 1929 р.

Дзвони, зняті з церков Запорізької області, м. Запоріжжя, 1930 р.

Радянський агітаційний плакат, 1920-ті рр.

“Великий перелом” Сталіна 1928–1933 роки

Наприкінці 1920-х рр. комуністичний режим, закріпивши свою владу, відмовляється від ліберальних поступок НЕПу й ліквідує ринкові елементи. Розпочинає прискорену індустріалізацію заради створення потужної військової сили для примусового поширення комунізму в світі.

Влада вдалася до нещадної експлуатації підконтрольного населення, у першу чергу селянства, щоб забезпечити ресурс для індустріалізації й модернізації армії. Посилюється диспропорція цін на сільськогосподарську і промислову продукцію (так звані «ножиці цін»), збільшується податковий тиск.

Наприкінці 1927 р. XV з'їзд ВКП(б) прийняв рішення про курс на колективізацію сільського господарства. У січні 1928 р. режим запроваджує насильницькі хлібозаготівлі.

Одночасно розпочинається знищення, «ліквідація», найзаможніших господарств, які режим обізвав куркульськими.

Розкуркулювали високими поборами, відбирали землю, вдавалися до відкритого грабунку і, врешті-решт, депортували неугодних.

До 1931 р. в Україні ліквідовано понад 352 тис. «розкуркулених» господарств, тобто близько 1,5 млн осіб були пограбовані комуністами.

Результатами насильницьких змін в економіці стало, з одного боку, створення важкої промисловості та стрімке нарощування військової сили, а з іншого – падіння продуктивності праці, втрата зацікавленості в її результатах, особливо в сільському господарстві.

Із 1929 р. посилюється наступ радянської держави на духовенство та релігію. Переслідують церковників, закривають культові споруди, вилучають церковні дзвони, знуcaються над почуттями віруючих. Антирелігійний наступ був складовою заходів із ліквідації куркульства як класу та проведення суцільної колективізації. З кінця 1929 р. посилилася кампанія зі зняття церковних дзвонів у фонд індустріалізації. Вона часто виливалася у брутальне пограбування храмів, що супроводжувалось відвертим блюзнірством. Свавільне закриття церков набуло масового характеру в січні-лютому 1930 р.

Дії режиму викликали бурхливе невдоволення населення в різних регіонах СРСР. Найгостріший спротив здійснювався в Україні, яка мала досвід власної державності у 1917–1920 рр. У комуністичного керівництва до кінця 1920-х рр. сформувалась чітке усвідомлення хисткості свого становища в Україні і загрози національного виступу.

Потужна національна еліта, економічно незалежна і національно свідоме селянство сприймалися владою як реальна загроза існуванню СССР. Тому перехід в 1928 р. до неринкових методів господарювання в Україні супроводжувався посиленням національного тиску.

Репресивні органи комуністичного режиму розпочинають фабрикувати кримінальні справи проти культурної, мистецької, наукової, технічної інтелігенції. У 1928 р. пройшов відкритий показовий процес під назвою «Шахтинська справа» проти інженерно-технічних фахівців на Донбасі.

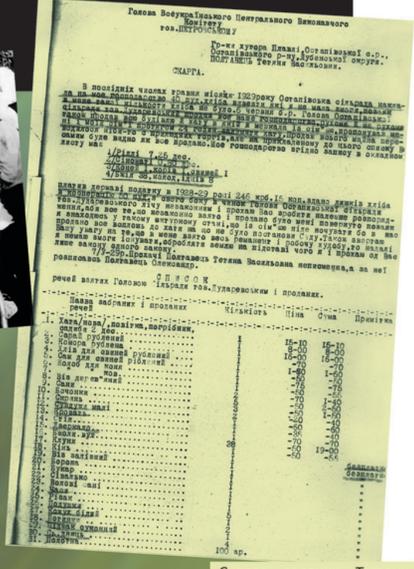
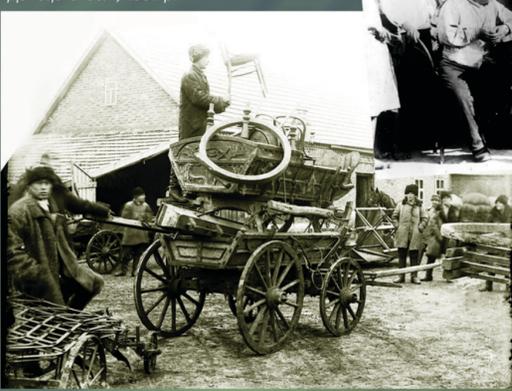
Тоді ж розпочалась сумнозвісна кампанія проти української національної еліти, символом якої стала сфабрикована справа «Спілка визволення України» («СВУ», 1929–1930 рр.), за якою засудили Сергія Єфремова, Андрія Ніковського, інших визначних діячів українського національного руху. На лаві підсудних опинилися академіки, професори, студенти, учителі, священники, письменники... На перших допитах арештовані заперечували свою причетність до будь-яких організацій, але після тортури («спеціальних засобів») визнали все, що було потрібно ГПУ.

У 1931 р. було сфабриковано справу «Українського національного центру», до якої притягнули видатного історика, академіка Михайла Грушевського. Усього під час процесу СВУ та після нього в Україні було піддано репресіям понад 30 тис. українських громадян.

Доставка майна розкуркулених селян на бригадний двір, с. Удачне Донецької обл., 1932 р.

Допит «куркуля» інспектором праці, Одещина, 1929 р.

Скарга селянки Тетяни Полтавець на розпродаж за безцінь усього її майна через невиконання хлібозаготівель, 1929 р. Документ є яскравим прикладом грабницького ставлення режиму до селянства. Для порівняння ринкова ціна пари чобіт у 1929 р. становила 35 крб., а середня місячна заробітна плата працівників радгоспів УСРР у липні – вересні 1929 р. становила 39,4 крб.

Хлібна валка колгоспу «Каховка» Херсонської області, 1930 р.

Розпродаж майна розкуркуленого селянина Мартиненка на «червоному базарі», с. Удачне Донецької обл., початок 1930-х рр.

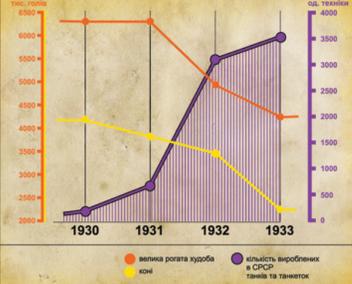
Зорко охрани соцалистический урбай

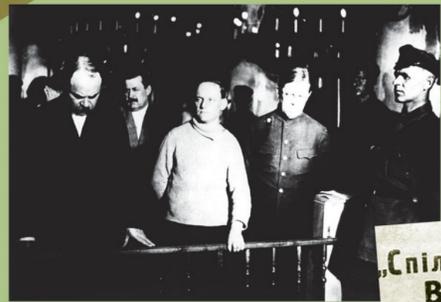
Трактор на полі колгоспу «12 років Жовтня», Донецька обл. 30-ті рр. XX ст.

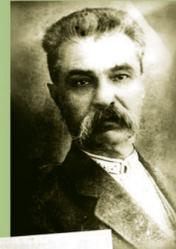
Радянські танки Т-26 на параді. Ленінград, листопад 1933 р. Лише у 1932 р. Червона Армія отримала 911 таких танків

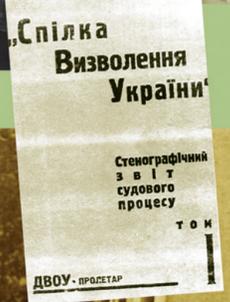
Порівняння падіння поголів'я худоби в УСРР на фоні зростання виробництва танків і танкеток в СРСР у 1929–1933 рр. Дані подано за: Марочка В. Державний хлібозаготівельний план: смертний аирок селянам // Голод 1932–1933 років в Україні: причини та наслідки. – Київ: Наукова думка, 2003. – С. 454-455; Історія Другої світової війни. Т. 1. – М., 1973. – С. 214

Зачитування вироку звинуваченим у справі «Шахтинський процес», Москва, 1928 р.

Сергій Єфремов, академік, віце-президент Всеукраїнської академії наук, арештований у липні 1929 р. Звинувачений у керівництві СВУ, загинув у концтаборі ГУЛАГу в 1939 р.

Українська еліта на лаві підсудних під час сфабрикованого процесу над «Спілкою визволення України», м. Харків, 1930 р.

Транспортування ув'язнених у справі «Шахтинський процес», Москва, 1928 р.

Червона хлібна валка, Одеса, 1930 р.

